

TÌNH MẸ TRONG THƠ ĐỨC DŨNG

Linh Khôi

Nếu có những bài thơ không cần trau chuốt nhưng vẫn có thể khiến lòng người thổn thức, thì đó chính là những bài thơ viết về Mẹ. Trong dòng chảy thi ca Việt Nam, hình tượng Mẹ đã trở thành một đề tài bất tận. Cũng như vậy, trong thơ Đức Dũng, người ta không chỉ cảm nhận Mẹ là suối nguồn yêu thương mà còn là cả một vũ trụ cảm xúc...

Trong tập thơ này, ngoài hai bài thơ “Vu Lan nhớ Mẹ” và “Lời ru”, hình ảnh người mẹ đôi khi chỉ xuất hiện thoáng qua trong một hai câu thơ như: *Mẹ nâng niu từng sợi cói khô/ Em tần tảo dệt thành lá chiếu* (Đồng cới mùa trăng); *Mẹ kể: em đi ngày pháo nổ/ Nước mắt rơi theo bước ngập ngừng* (Hương bưởi); *Em đã xa rồi, anh về với mẹ/ Xót xa nhìn rụng trắng hoa cau!* (Thương mãi hoa cau) v.v.

Bài viết này xin được tập trung vào hai bài thơ viết về Mẹ. Đó là các bài: “Vu Lan nhớ Mẹ” và “Lời ru”. Cả hai bài thơ đều đã được tác giả chuyển thể thành ca khúc và đã phát hành trên kênh Youtube “Đức Dũng-Ca khúc” từ những năm trước.

Trong bài thơ “Vu Lan nhớ Mẹ”, những lời chân thành của hai câu thơ đầu tiên đã gợi lên một nỗi buồn sâu lắng để tìm đến sự đồng cảm của người đọc - những người sớm hay muộn rồi cũng sẽ phải trải qua những khoảnh khắc đau buồn như thế, không ai có thể tránh được:

*Vu Lan trước con vẫn còn có Mẹ
Vu Lan này con đã mồ côi*

Những câu thơ chỉ như những câu nói đơn giản nhưng chứa đựng một sự thật đau đớn của mỗi con người khi Cha, Mẹ vĩnh viễn ra đi. Những câu thơ tiếp theo khắc vào trái tim của người đọc hình ảnh một người Mẹ vất vả, nhọc nhằn để nuôi con khi Cha đã sớm ra đi:

*Cha mất sớm, Mẹ tảo tần bươn chải
Năm nắng, mười sương, ngàn vạn nhọc nhằn*

Cùng với những hình ảnh ấy là một sự ân hận khôn nguôi vì người con không thể có mặt bên Mẹ ở giây phút cuối cùng khi Mẹ già từ trần thế, để rồi từ đó bật lên câu hỏi nghẹn ngào khiến người đọc phải ứa nước mắt cùng tác giả:

*Phút vĩnh biệt, không kịp về với Mẹ
Xác thân gầy, hồn có nhẹ nhàng không?*

Câu hỏi ấy không ai có thể trả lời vì chỉ có Mẹ mới biết được, mà Mẹ thì đã mãi mãi ra đi. Bởi vậy, câu hỏi ấy nhói lên trong lòng người đọc như khi cơn gió lạnh cuối mùa Vu Lan bất chợt thổi tới.

Mẹ đã ra đi, đã theo Cha về cõi khác, nhưng tình thương và lời ru của Mẹ thì vẫn theo con đi đến cùng trời cuối đất, vẫn lặng lẽ nâng từng bước chân con:

*Con đi khắp chân trời góc bể
Chỉ bình yên khi có Mẹ trong lòng
Đêm tuyết lạnh nơi xứ người đơn độc
Có Mẹ về lặng lẽ hát ru con...*

Tôi đã được nghe chính tác giả Đức Dũng kể lại chuyện này từ nhiều năm trước. Đó là khi anh đang còn là giảng viên của Khoa Báo chí, Học viện Báo chí và Tuyên truyền. Trong một chuyến đi công tác đến Trường Đại học Stockholm, Thụy Điển (tháng 10-2010), đêm ấy tuyết rơi trắng xóa, nằm một mình trong khách sạn, khoảng nửa đêm, khi đã thiêu thiêu ngủ, anh bỗng nghe thấy rất rõ tiếng mẹ gọi “Dũng ơi” và suốt từ đó đến sáng, anh vẫn chập chờn nghe tiếng mẹ hát bằng những lời ru đã từng thấm đẫm tuổi thơ anh. Mẹ hát ru bằng giọng Nghệ An là quê hương của bà - những lời ru buồn chứa đựng nhiều ẩn ức và những mong ước bị dồn nén lại...

Bài thơ này sau đó đã được Đức Dũng chuyển thành một ca khúc có tiêu đề “Vu Lan”. Bài hát do ca sỹ, NSƯT Bùi Thu Huyền ở Nhà hát Đài Tiếng nói Việt Nam thể hiện rất thành công, đã phát hành trên kênh Youtube “Đức Dũng-Ca khúc” từ cách đây sáu năm trước. Ngoài một thay đổi là rút gọn tên bài hát thành “Vu Lan”, tác giả đã sử dụng nguyên vẹn 16 câu của bài thơ cho ca khúc của mình. Trong đó, những câu kết khi được Bùi Thu Huyền hát lên đã chạm đến trái tim của rất nhiều người, nhất là với những người đã mất cả cha và mẹ:

*Vu Lan đến - đất trời cùng nhớ mẹ
Cha lại về trong hư ảo khói sương
Con bé nhỏ trong vòng tay Cha - Mẹ
Có một Vu Lan vĩnh viễn của đời con...*

Trong bài thơ “Lời ru”, hình ảnh cha mẹ hiện lên thật nhọc nhằn nhưng cũng thật gần gũi, thân thương, gắn với những năm tháng tuổi thơ nơi thôn dã của tác giả:

*Mẹ lưng còng lặn lội ven sông
Cha tóc bạc trên đồng mỗi sáng
Con lớn lên trong gừng cay muối mặn
Trong lời ru se sắt những mùa Đông.*

Chỉ với bốn câu thơ, tác giả đã gói gọn cả một đời vất vả của cha mẹ. Câu chữ mang theo vị mặn của mồ hôi và hơi ấm tình thương. Trong cái nhọc nhằn của “gừng cay muối mặn”, những lời ru của mẹ đã sưởi ấm cho con qua những mùa Đông tê tái của một quá khứ nghèo khó.

Khi mẹ “không còn lặn lội ven sông”, đã “theo cha về phương trời xa lắm”, nỗi đau không vỡ òa, không thảm thiết mà để mẹ lặng lẽ hóa thân vào cái điều thân thuộc nhất, đó chính là những lời ru:

*Chỉ còn lời ru nghĩa tình sâu nặng
Vẫn cùng con đi suốt cuộc đời.*

Đây không phải là sự chia ly, mà là một sự chuyển hóa. Lời ru không chỉ là những âm thanh của quá khứ mà còn là một điều thiêng liêng, thân thương sẽ theo suốt cuộc đời người con như một sợi dây vô hình nối liền hai cõi.

Bài thơ đã đưa hình tượng mẹ vượt khỏi khuôn khổ làng quê nhỏ bé để trở thành một phần trên hành trình suốt đời của người con:

*Con đã đi khắp bốn phương trời
Gặp những lời ru, những miền đất lạ
Hành lý còn nguyên lời ru của Mẹ
Gió thổi, trưa hè, tiếng văng đư đưa...*

Lời ru ở đây không còn là thanh âm, mà là một giá trị tinh thần, là hành trang thiêng liêng đi cùng người con giữa cuộc sống nhiều khi rất ồn ào này. Lời ru ấy đã khiến cho người con dù xa quê vẫn cảm nhận được

những cơn gió cay trong mắt khi nhớ những buổi chiều tà với tia nắng “gầy trên mái rạ”:

*Chỉ còn lời ru vọng lời Mẹ xưa
Gió cay mắt chiều nắng gầy trên mái rạ
Qua tháng năm nhọc nhằn khoai lúa
Lời ru nghèo nuôi những ước mơ xa...*

Những câu kết đọng lại một nỗi xót xa khi lời ru của mẹ gọi về tuổi thơ nơi có cánh diều trên bầu trời ước mơ nay đã mãi mãi lùi xa trong dĩ vãng:

*Chỉ còn lời ru gọi về tuổi thơ
Xa rồi cánh diều nơi phương trời xứ sở
Bỗng thương quá lời ru của Mẹ
Chiều nay gió Đông lại về!*

Ca khúc “Thương mãi lời ru” được chuyển thể từ bài thơ này đã được ca sỹ Lê Tuấn thể hiện một cách thật xúc động trong khung cảnh làng quê, dòng sông, bờ tre, cánh đồng lúa... và đã được phát hành trên kênh Youtube **Đức Dũng-Ca khúc** từ cách đây hai năm trước với hàng nghìn lượt truy cập của công chúng yêu mến ca khúc Đức Dũng.

Thơ Đức Dũng nhìn chung bình dị, không cầu kỳ hình thức. Anh viết như trò chuyện - trò chuyện với người đọc và trò chuyện với chính mình. Chính sự bình dị, chân thành ấy đã làm nên phong cách thơ anh, khiến cho những câu thơ đến với trái tim của rất nhiều người - nhất là với những câu viết về mẹ...

Và có lẽ, với thơ Đức Dũng, ta không chỉ được cảm nhận thơ mà còn được nghe lại một lời ru!

Tháng 5/2025
L.K.